

FILHARMONIA BAGTYCHA

PAŃSTWOWA OPERA I FILHARMONIA BAŁTYCKA
Gdańsk-Wrzeszcz, Al. Zwycięstwa 15

Kierownik Artystyczny Filharmonii
ZYGMENT RYCHERT

Dyrektor
MACIEJ KRZYZANOWSKI

Sazon 1976/77

KONCERT SYMFONICZNY

w 59 rocznicę Wielkiej Socjalistycznej
Rewolucji Październikowej

4 listopada — Gdynia
5 listopada — Elbląg
6 listopada — Gdańsk

P R O G R A M

Wykonawcy:

**ORKIESTRA
FILHARMONII BAŁTYCKIEJ**

Dyrygent

ADAM NATANEK

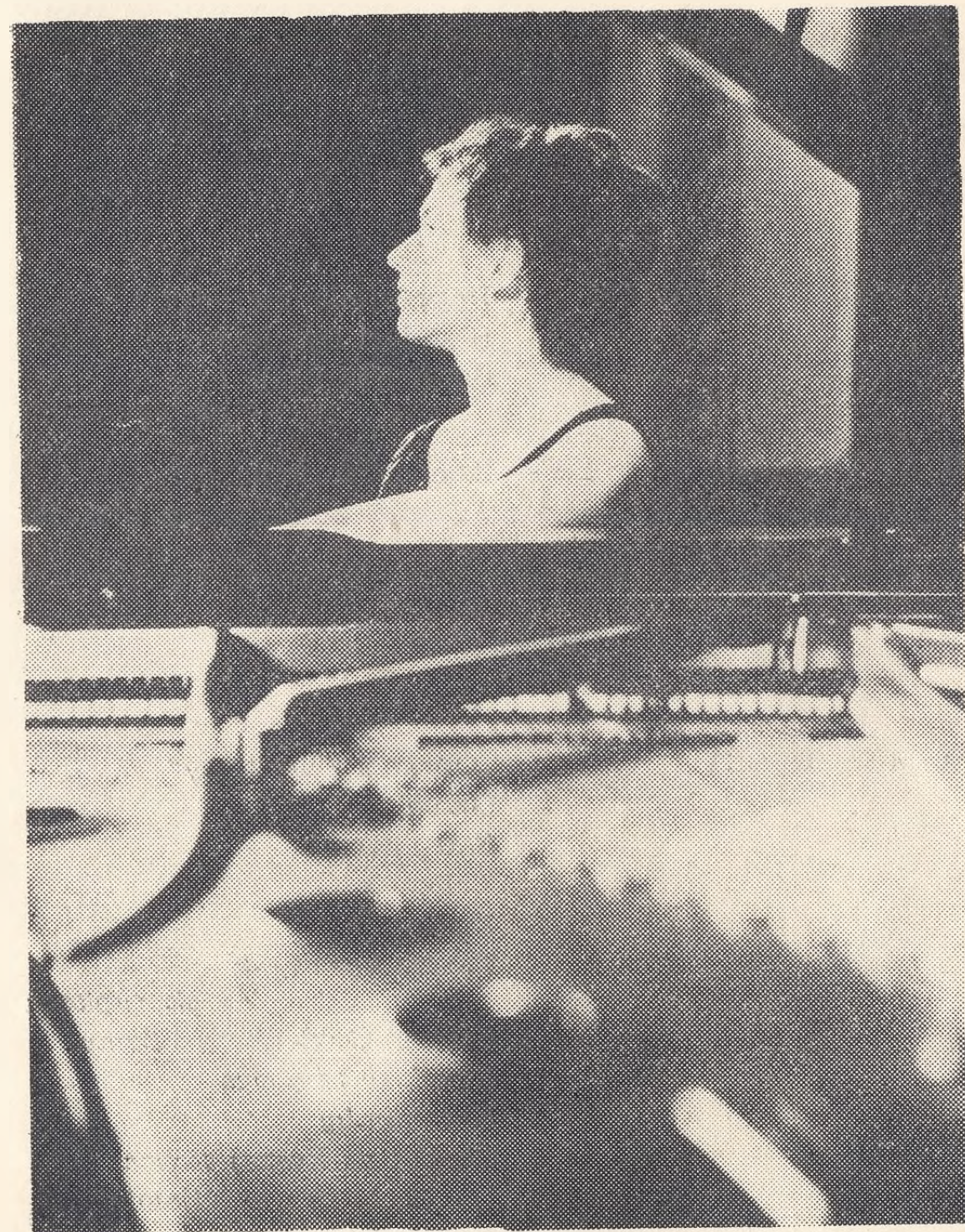
Solistka

IRINA SMORODINOWA (ZSRR)

fortepian

ADAM NATANEK

IRINA SMORODINOWA

Program:

- W. WALENTYNOWICZ — Impresje leningradzkie
(Pamięci Dymitra
Szostakowicza)
— prawykonanie
- R. SZCZEDRIN — Koncert fortepianowy
nr 1 D-dur

przerwa

- M. MUSORFSKI — „Obrazki z wystawy”
Gnom
Stary zamek
Tuileries
Bydło
Taniec kurcząt
w skorupkach
Samuel Goldenberg i Szmul
Rynek w Limoges
Katakumby
Chatka na kurzej stopce
Wielka brama w Kijowie

Na program dzisiejszego koncertu symfonicznego składają się utwory, związane z muzyką rosyjską i radziecką poprzez tematykę — „Impresje leningradzkie” (prawykonanie) Władysława Walentynowicza, bądź też przez osobowość twórczą i kompozycje Radiona Szczedriny (I koncert fortepianowy) oraz Modesta Musorgskiego (Obrazki z wystawy).

Historia muzyki rosyjskiej w sensie znaczenia międzynarodowego rozpoczyna się w latach sześćdziesiątych ubiegłego stulecia, kiedy to w Petersburgu, w domu Aleksandra Dargomyżskiego zbierała się grupa pięciu młodych kompozytorów. Jedyny wśród nich zawodowy muzyk, Mili Bałakiriew, miał wkrótce zostać przywódcą grupy. Jako świetny pianista, wszechstronnie zaprawiony w kompozycji i praktyce wykonawczej, cieszył się Bałakiriew miem wśród swoich towarzyszy, którymi byli: Modest Musorgski — oficer gwardii, Aleksander Borodin — lekarz-chemik, Cezar Cui — inżynier wojskowy, i oficer marynarki — Mikołaj Rimski-Korsakow. Łączyła ich wspólna myśl stworzenia narodowego „języka muzycznego”, rosyjskiej muzyki, niezależnej od muzyki Zachodu, opartej na melodyce ludowej — i stąd prawdziwie narodowej. Za drogowskaz służyły im wskazania Dargomyżskiego i przykład Glinki, którego wszyscy uwielbiali. Spotykali się regularnie, wspólnie omawiali swe kompozycje. W dziedzinie sztuki narodowej uważali się za muzyczną awangardę. Mało też mieli respektu dla muzyki Zachodu i dla jej tradycji. Cenili natomiast śmiałych nowatorów, jak Hectora Berlioza, albo światłych orędowników postępu, jak Franciszek Liszt. Wogóle lubili wrogów szkolnej rutyny. Pisał później Rimski-Korsakow we wspomnieniach: „...garstka Bałakiriewa w czasie jeszcze burzliwym pędziła na oślep z myślą o stworzeniu nowej muzyki rosyjskiej... była rewolucyjna...”. Podkreśla również, że tylko dzięki nadzwyczajnym talentom tej garstki udało się jej uzyskać znaczenie. Już w pierwszych latach jej istnienia nazywano tę grupę kompozytorów „Potężną Gromadką” („Maguczaja Kuczka”).

Poza „piątką” działa w Moskwie Piotr Czajkowski, zaprzyjaźniony z Bałakiriewem i Rimskim-Korsakowem, tworzący swój, również narodowy styl, ale — w odróżnieniu od „gromadki” — nie wyrzekający się dogmatycznie ani wzorów Zachodu, ani jego tradycji, uznający natomiast konieczność dobrych i gruntownych studiów kompozytorskich. Tego wykształcenia nie mieli amatorzy z grupy Bałakiriewa. Pierwszy Rimski-Korsakow w pełni rozumiał doniosłość systematycznych studiów.

Modest Musorgski (ur. 21 III 1838, Kariewo, zm. 28 III 1881, Petersburg) — najwybitniejszy z kompozytorów rosyjskiej „Wielkiej Piątki”, był samoukiem. Jediną systematyczną nauką muzyki przyszłego twórcy „Borysa Godunowa” były lekcje gry na fortepianie, pobierane w latach dzieciństwa. Później w latach służby wojskowej w słynnym doborowym „Prieobrażeńskim” regimencie, i po zetknięciu się z A. Dargomyżskim i kompozytorami szkoły młodorosyjskiej, zdobywa podstawowe wiadomości z zakresu kompozycji. I na tym kończy się systematyczna edukacja muzyczna Musorgskiego. A twórczość?...

Ilościowo spuścizna kompozytorska Musorgskiego jest odwrotnie proporcjonalna do jej artystycznej wartości. Poza „Borysem Godunowem” — najwybitniejszym dziełem operowym — pozostały trzy niedokończone opery: „Młoda”, „Chowańszczyzna” (zinstrumentowane przez Rimskiego-Korsakowa), „Jarmark Soroczyński” (rozpoczęty w 1874 r., dokończony przez Cuiego, Czerepnina i Szabalina). Z innych dzieł wymienić należy utwór orkiestralny „Noc na Łysej Górze”, kompozycje fortepianowe (m. in. cykl „Obrazki z wystawy” zinstrumentowany przez M. Ravela). Najliczniej reprezentowane są pieśni należące do największych w tej dziedzinie osiągnięć artystycznych kompozytora (m. in. cykle „Izba dziecięca”, „Bez słońca”, „Pieśni i tańce śmierci”).

Jeszcze długo po śmierci kompozytora panował pogląd, jakoby był on twórcą niedokształconym, którego dzieła wymagają poprawek, a nawet zmian. Podkreślano też w osądach surowość i dziwaczność pomysłów kompozytorskich. Taka opinia na temat

muzyki Musorgskiego wypływała z niezrozumienia jego sztuki, jej źródeł i tradycji. A przecież pośród kompozytorów rosyjskich Musorgski jest — przed Strawińskim — najbardziej „rosyjski”. Korzystał przede wszystkim z muzyki ludowej, z jej intonacji, ukształtowań meloryczno-rytmicznych i harmonicznym, z właściwości faktury chóranych pieśni. Estetyka kompozytora, to estetyka realizmu, dążąca do psychologicznej prawdy, plastycznej charakterystyki i intensywnej ekspresji. Jego sztuka jest wolna od obcych wpływów i wzorów oraz odkrywczą i śmiałą w pomysłach harmonicznym.

Po Wielkiej Rewolucji Październikowej (1917) charakter rosyjskiej kultury muzycznej uległ całkowitej zmianie. Głównym celem, jaki postawiła władza radziecka przed twórcami, było udostępnienie kultury muzycznej najszeršym masom społeczeństwa. Muzyka poprzez swe głębokie powiązanie z życiem politycznym i społecznym miała być jednym ze środków ugruntowywania ideologii rewolucyjnej. Pojawienie się nowego odbiorcy znalazło szybko oddźwięk w twórczości kompozytorów radzieckich, którzy włączając się w życie swego narodu, podejmowali tematykę rewolucyjną i ideologiczną. Realizowali ją przede wszystkim w formach z tekstem: wokalnych i wokально-instrumentalnych. Muzyka fortepianowa służąc wyższym kręgom słuchaczy nie była początkowo, tzn. w latach dwudziestych, tak licznie komponowana. Sytuacja w radzieckiej twórczości fortepianowej, szczególnie w zakresie formy koncertu, zmienia się w latach trzydziestych. Intensywny rozkwit muzyki fortepianowej trwa do naszych czasów, a wpłynęły na to takie czynniki, jak: rozwój wykonawstwa i pojawienie się całej plejady znakomitych pianistów i ich wybitne osiągnięcia na konkursach zagranicznych i krajowych. Powodzenie formy koncertu związane było również z rozkwitem muzyki symfonicznej w ZSRR. W wielu przypadkach wpłynął na to również przykład kompozytorów obcych, piszących w tym czasie wiele koncertów fortepianowych (Bartok, Gershwin, Honegger, Poulenc, Ravel). Zaczęły pojawiać się dzieła koncertowe S. Feinberga, S. Prokofiewa, D. Szostakowicza, T.

Chrenikowa, I. Dzierżyńskiego, D. Kabalewskiego, G. Swiridowa, A. Chaczaturiana, i wielu, wielu innych. Najmłodsze pokolenie kompozytorów radzieckich zajmujące się m. in. tworzeniem koncertów fortepianowych reprezentują: B. Tiszczenko, W. Gowrilin, S. Słonimski, B. Arapow, J. Bućko, R. Szczedrin.

Radion Szczedrin (ur. 16 XII 1932 w Moskwie) jest absolwentem konserwatorium moskiewskiego w klasach kompozycji u J. Szaporina i fortepianu u J. Fliera. Na dotychczasowy dorobek twórczy składają się kompozycje: orkiestralne — „Opowieść o prawdziwym człowieku”, poemat symfoniczny, dwa koncerty fortepianowe, dwie symfonie, „Ozornyje czastuszki”, koncert na orkiestrę „Zwony”; kameralne — dwa kwartety smyczkowe, kwintet fortepianowy, suita kameralna na smyczki, harfę, akordeon, i dwa kontrabasy; oratorium — „Dwudziestu ośmiu” — ku czci bohaterów ostatniej wojny; balet — „Konik garbusek”, opery i pieśni.

Twórczość Szczedrina znana jest polskim melomanom poprzez nagrania radiowe i koncerty w ramach corocznych Festiwalu Muzyki Współczesnej „Warszawska Jesień”. I tak w roku 1963 wykonywano w Warszawie „Ozornyje czastuszki”, w którym to utworze, obok wpływów Strawińskiego, zastosował kompozytor, dla podkreślenia pierwiastka humorystycznego, fortepian preparowany. Utwory Szczedrina były prezentowane ponadto: w roku 1968 — II Koncert fortepianowy, w 1969 — pieśni chóralskie, w roku 1970 — II Symfonia.

*

Władysław Walentynowicz, nestor kompozytorów Wybrzeża urodził się 24 VIII 1902 r. w Jarańsku, na wschodnich krańcach europejskiej części ZSRR. Po przyjeździe do Kraju, w 1923 r., studiował w Konserwatorium Warszawskim w klasach fortepianu u J. Turczyńskiego i kompozycji u K. Sikorskiego. Z Powstania Warszawskiego został wywieziony na roboty do Niemiec, skąd powrócił do wyzwolonej

Warszawy w końcu maja 1945 r. Wkrótce, w czerwcu tegoż roku, przyjeżdża na Wybrzeże Gdańskie jako delegat Ministerstwa Kultury i Sztuki w celu organizowania na tym terenie szkolnictwa i życia muzycznego. Działal z pasją, poświęceniem i umiłowaniem sztuki muzycznej, jako pedagog, rektor i wieloletni dziekan Wydziału Instrumentalnego w sopockiej, a potem gdańskiej PWSM.

Obok działalności pedagogicznej i pianistycznej Władysław Walentynowicz zajmuje się kompozycją, która nagradzana była na wielu konkursach, a na jego dorobek twórczy składają się utwory orkiestralne: „Suita Gdańska”, „Pieśni morza”, „Obrazy z Wybrzeża”, „Tańce fantastyczne”, „Uwertura Festiwalowa”, koncert fortepianowy (wykonywany w znakomitej interpretacji Lucjana Galona); kameralne, solistyczne na różne instrumenty, wokalne — pieśni solowe, masowe, balet i ilustracje muzyczne do słuchowisk radiowych.

Jedną z ostatnich kompozycji Władysława Walentynowicza jest utwór symfoniczny „Impresje Leningradzkie”. Z rozmowy przeprowadzonej z kompozytorem dowiadujemy się: „...Impresje” powstały na przełomie lat 1974-75 r., po powrocie z Leningradu. Zafascynowany urokiem tego miasta staram się oddać wrażenia powstałe pod wpływem architektury, kultury i przyjaznych mi ludzi. Nie jest to muzyka opisowa, jaką romantycy stosowali w swoich poematach. Onomatopeizm obcy jest mojej twórczości. Utwór jest jednoczęściowy, utrzymany w stylu neoklasycznym, w jakim komponuję od dawna nie zmieniając go. Nastrój pogodny i pełen humoru, taki jaki cechuje mnie i moje inne utwory. Słowem „Impresje leningradzkie” są po prostu impresją”.

* * *

Radion Szczedrin w swoich kompozycjach z lat pięćdziesiątych posługuje się językiem tradycyjnym, w sensie doboru środków techniki kompozytorskiej jak i formy. Przykładem takiego podejścia do dzie-

ła jest I Koncert Fortepianowy (1954), który wykonywany był m. in. przez samego kompozytora w Warszawie, w roku 1955 na Festiwalu Młodzieży i Studentów.

*
*
*

W roku 1874 umarł nagle jeden z najserdeczniejszych przyjaciół Modesta Musorgskiego, architekt i malarz, Wiktor Hartmann. Nieoczekiwana śmierć artysty wstrząsnęła bardzo kompozytorem i jednocześnie pośrednio zainspirowała powstanie doskonałego dzieła instrumentalnego. Latem 1874 r. z inicjatywy rosyjskiego estetyka i znawcy sztuki Włodzimierza Stasowa została urządzona wystawa akwarel i rysunków zmarłego malarza. Z wrażeń i refleksji odniesionych przez kompozytora na tej wystawie zrodził się znakomity utwór fortepianowy — cykl „Obrazki z wystawy” składający się z dziesięciu miniatur. Praca nad tym dziełem, które zostało zadedykowane W. Stasowowi, postępowała błyskawicznie. I tak dziesięć różnych tematycznie obrazków Hartmanna znalazło niezwykle sugestywne odbicie w oryginalnych, niejednokrotnie nowatorskich miniaturach Musorgskiego, które z kolei znalazły wspólnego instrumentatora w osobie M. Ravela. Kompozytor francuski wniknąwszy dogłębnie w intencje twórcy — uczynił „Obrazki z wystawy” najpopularniejszym utworem orkiestralnym Musorgskiego.

Promenada — pojawiająca się kilkakrotnie — to muzyczny autoportret kompozytora zwiedzającego wystawę.

1. Gnom — ilustracja do baśni, przedstawiająca pokracznego karła na krzywych nogach.
2. Stary zamek — przedstawia trubadura, śpiewającego smutną melodię miłosną.
3. Tuileries — to aleja paryskiego parku, pełna bawiących się dzieci. Muzykę cechuje delikatność, przenikają „zawzięte okrzyki bijących się urwisów”.
4. Bydło — skrzyp kół ciężkiego wozu ciągniętego przez woły, a ponad „basami” rozbrzmiewa melodia o ludowych rysach.

5. Taniec kurczątek w skorupkach — scherzino.
6. Samuel Goldenberg i Szmul — dwie żydowskie melodie; spokojna i dostojna oraz żywa i skoczna — to charakterystyki bogatego Goldenberga i biednego Szmula.
7. Rynek w Limoges — obraz kłótni przekupek.
8. Katakumby — wizerunek malarski i dźwiękowy malarza zwiedzającego paryskie podziemia.
9. Chatka na kurzej stopce — baśniowe domostwo Baby Jagi — demoniczne scherzo.
10. Wielka Brama w Kijowie — muzyczny obraz architektonicznego projektu Hartmanna, nawiązujący swym patosem do muzyki Borysa Godunowa.

BARBARA DŁUGOŃSKA

ORKIESTRA SYMFONICZNA FILHARMONII BAŁTYCKIEJ
Kierownik Artystyczny i I Dyrygent — ZYGMUNT RYCHERT
Dyrygent — ZDZISŁAW BYTNAR
Inspektor Orkiestry — MARIAN JAKUBOWICZ

Skrzypce

Zygmunt Kowalski
(koncertmistrz)
Janusz Zis (koncertmistrz)
Regina Cieszkowska
Barbara Czapnik-Zbrzyska
Grażyna Hyska
Karol Jurewicz
Marian Juzoń
Andrzej Kleina
Danuta Knuth
Marek Kordas
Piotr Lewtak
Maria Mękal
Tadeusz Niewodowski
Aleksander Ogarek
Henryka Orzechowska
Grażyna Pozorska
Krzysztof Raczak
Jolanta Różalska
Anna Rychert
Anna Wolińska
Lidia Zawadzka
Irena Zarnowska

Altówki

Stanisław Ciszewski
Romualda Górecka
Grażyna Małkiewicz
Krystyna Piskadło

Wiolonczele

Zbigniew Krzymiński
(koncertmistrz)
Jan Brzozowski
Anna Dyszelska
Jadwiga Ewald
Irena Krzymińska
Anna Rymarczuk
Grażyna Staniszevska

Kontrabasy

Janusz Dobrowolski
Adam Chamera
Marian Gulbicki
Bożena Kuchta-Wójcik

Flety

Krzysztof Langman
Alicja Sobocińska
Zbigniew Warzybok

Oboje

Roman Berent
Janusz Banaszek
Ewaryst Kwietniewski

Klarnety

Jerzy Czyran
Zdzisław Dudek
Marek Gołębiowski
Wiesław Zboch

Fagoty

Halina Milej-Baranowska
Krzysztof Baranowski
Wojciech Halicki

Waltornie

Bernard Talar
Lucyna Markowska
Brygida Makoś
Marek Kocik

Trąbki

Ryszard Ratajczak
Janusz Szadowiak
Wojciech Korzonek

Puzony

Andrzej Chodziński
Tadeusz Kassak
Marian Pietrewicz
Sylwester Śliwa

Perkusja

Tadeusz Deputat
Marian Wicenciak
Leszek Mazur
Marian Wiczyński

Harfa

Dorota Kalinowska

KALENDARZYK KONCERTOWY

Piątek, 12 listopada, godz. 19.30
Sala Mieszczańska Ratusza Staromiejskiego,
ul. Korzenna (WOK)

Koncert kameralny

z cyklu: „MŁODZI GRAJĄ BEETHOVENA”

Wykonawcy: BOŻENA ZABOROWSKA — wioloncze-
la, JADWIGA LEWCZUK — akompa-
niament, WŁODZIMIERZ WIESZTORT
— fortepian, WALDEMAR WOJTAL —
fortepian

W programie: Sonata C-dur i A-dur na wiolonczelę,
Sonata A-dur op. 2 nr 2, Sonata D-dur
op. 10

Czwartek, 18 listopada, godz. 19.30 — GDYNIA,
Teatr Muzyczny

Piątek, 19 listopada
godz. 19.30 — GDAŃSK, POIFB
Sobota, 20 listopada

Koncert symfoniczny

Dyrygent — ZYGMUNT RYCHERT

Solista — KONSTANTY ANDRZEJ KULKA —
skrzypce

Program: R. Wagner — Uwertura do op. „Śpiewacy
norymberscy”, A. Dvořák — Koncert skrzyp-
cowy a-moll, Z. Kodaly — Suita „Hary
Janos”

Piątek, 28 listopada, godz. 19.30
Biała Sala Ratusza Głównomiejskiego, ul. Długa
Sobota, 27 listopada, godz. 18.00
Muzeum Zamkowe w Malborku

WARSZAWSKI
KWINTET AKORDEONOWY

Wł. L. Puchnowski, W. Dubieniecki, J. Jurek,
A. Zieliński, A. Zemła

W programie: W. A. Mozart, A. Jarzębski, A. Vivaldi,
M. Glinka, A. Haczewski, M. Musorgski,
V. Trojan, J. Strauss

BIBLIOTEKA P W S M GDAŃSK

Dział

Autor

Tytuł

Nr inw.

~~P~~ 1510

